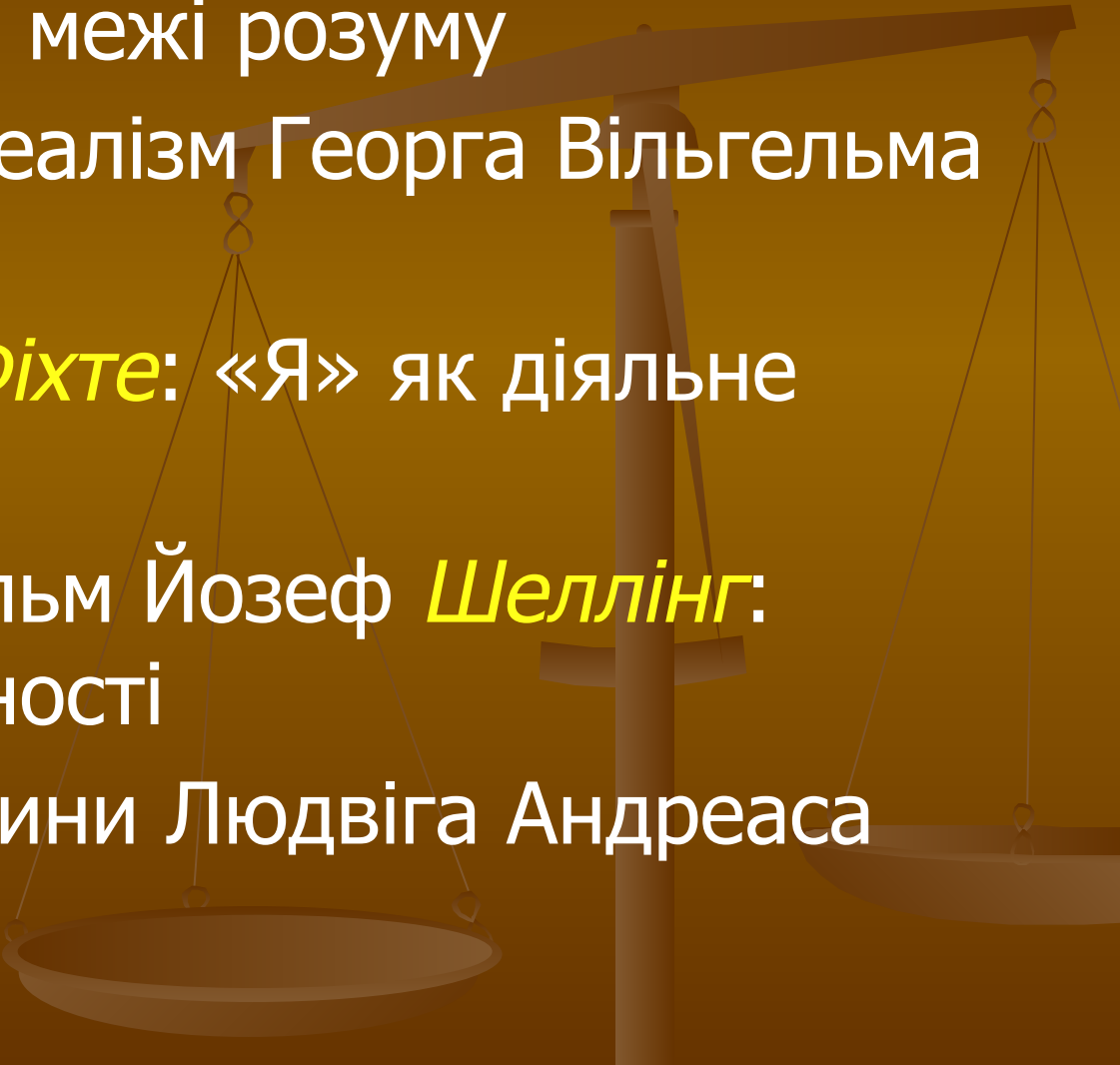

Німецька класична філософія

1. Феномен німецької класичної філософії
 2. Іммануїл **Кант**: межі розуму
 3. Абсолютний ідеалізм Георга Вільгельма Фрідріха **Гегеля**
 4. Йоган Готліб **Фіхте**: «Я» як діяльне начало
 5. Фрідріх Вільгельм Йозеф **Шеллінг**: філософія тотожності
 6. Філософія людини Людвіга Андреаса **Фейєрбаха**
-

Загальна характеристика німецької класичної філософії

Термін "класична німецька філософія" був введений Ф. Енгельсом. Сам Енгельс спеціально не роз'яснює, що він має на увазі під "німецькою класичною філософією". Під поняттям «класика» зазвичай мається на увазі **вища міра будь-чого, деяка завершена форма.**

Німецька класична філософія охоплює період, який обмежений 80-ми роками XVIII століття - 1831 роком (датою смерті Гегеля)

Очільником вважають **Іммануїла Канта**

Основні представники

1

Йоганн Готліб Фіхте

2

Георг Вільгельм Фрідрих Гегель

3

Фрідріх Шеллінг

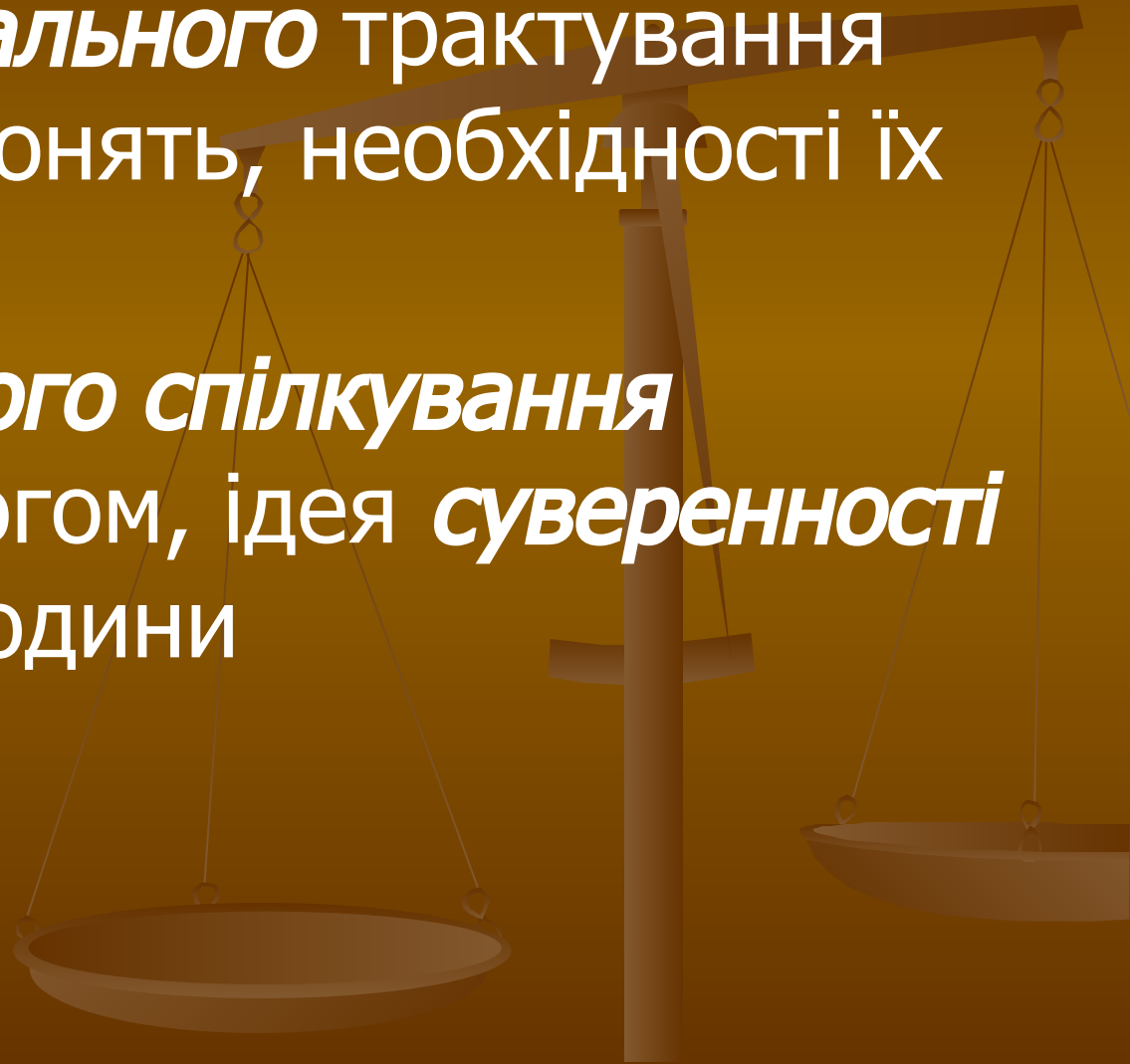
4

Людвіг Андреас Фейєрбах

Ідеї протестантизму, які ввійшли до класичної філософії:

- Ідея *раціонального* трактування релігійних понять, необхідності їх розуміння
- Ідея *інтимного спілкування* людини з Богом, ідея *суверенності* і *свободи* людини

Йоганн Готліб Фіхте

Йоганн Готліб Фіхте

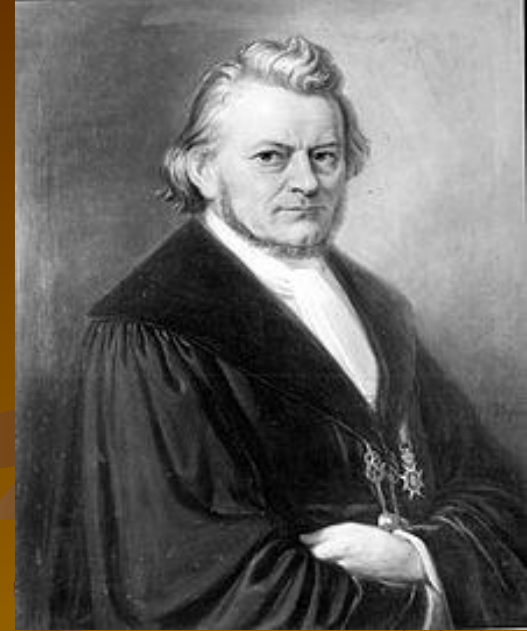
Західна філософія
Філософія XIX століття

Johann Gottlieb Fichte

Йоганн Готліб Фіхте

У своїх перших трактатах Фіхте першочергову увагу приділяє філософсько-моральним проблемам. Так, у працях «Досвід критики усякого одкровення», «Нотатки про правильність висновків громадськості по відношенню до французької революції» Фіхте зводить поняття «практичної філософії» до діяльності лише моральної свідомості. Він виводить моральні принципи як вимоги абстрактного розуму. Основу своєї практичної філософії він вбачає в тому, що принципи моралі повинні спиратися на теоретичне обґрунтування, маючи зв'язок із чіткою науковою системою.

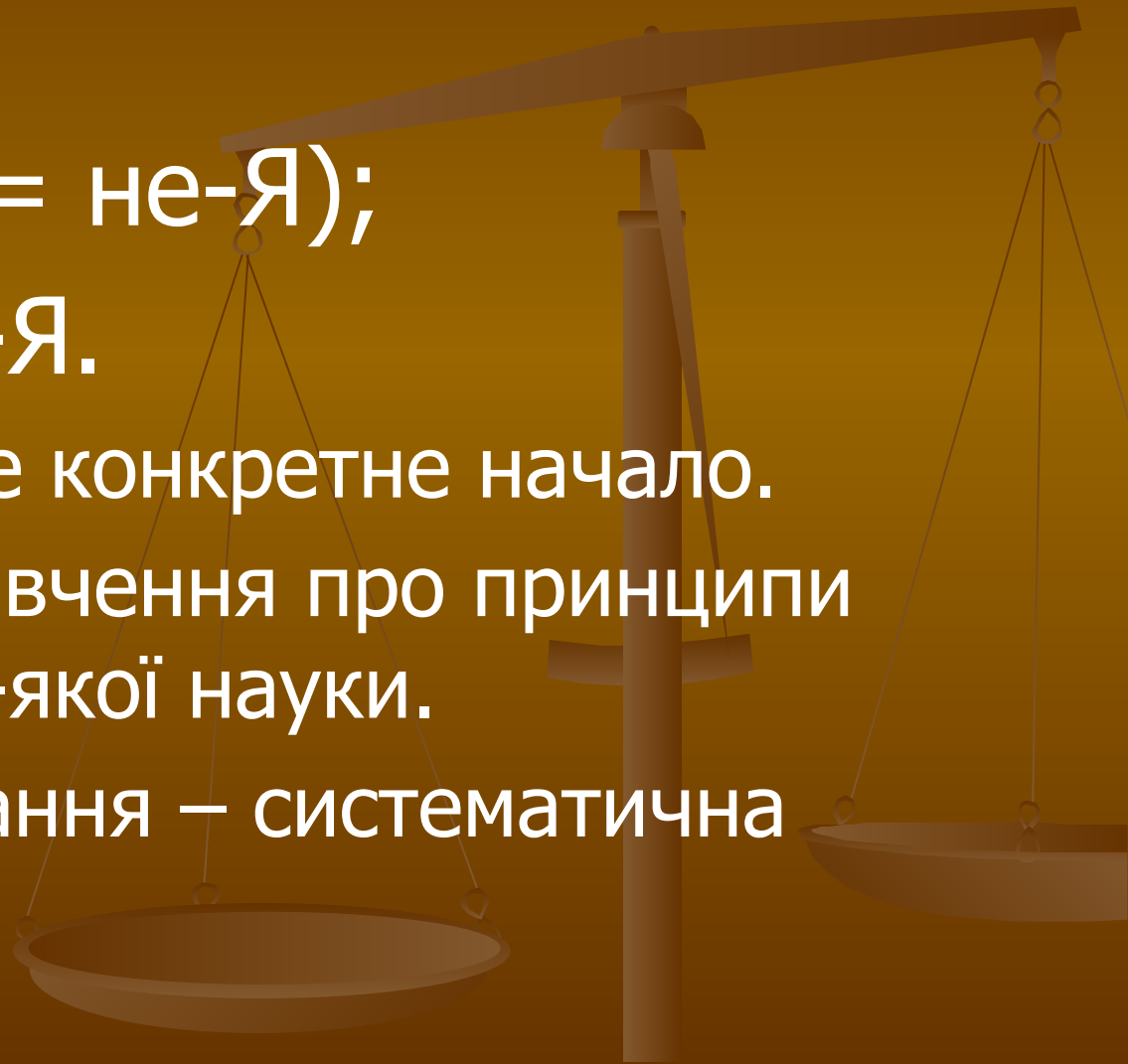
Три принципи філософії Фіхте:

- $Я \in Я$ ($Я=Я$);
- $Я \in не-Я$ ($Я = не-Я$);
- $Я = Я + не-Я$.

Я – це абсолютне конкретне начало.

Мета – створити вчення про принципи побудови будь-якої науки.

Головна риса знання – систематична форма.

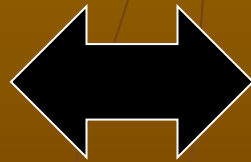

Головний твір Фіхте — «**Науковчення**» (1794) — є трактатом про науку. Наукові положення, згідно з його поглядами, повинні спиратися на основоположення, які є достовірними самі собою. Таким достовірним фактом є визнання суб'єктом свого існування —«Я».

Головною проблемою етики **Фіхте** вважав суперечність між необхідністю і свободою. Під впливом Спінози він визнає, що **ВОЛЯ** людини і уся її духовна діяльність взагалі детерміновані таким же чином, як і фізична природа. Людина підкоряється закономірності причинової зумовленості не тільки як частина або явище природи, а й як суб'єкт громадянського історичного процесу.

Необхідність

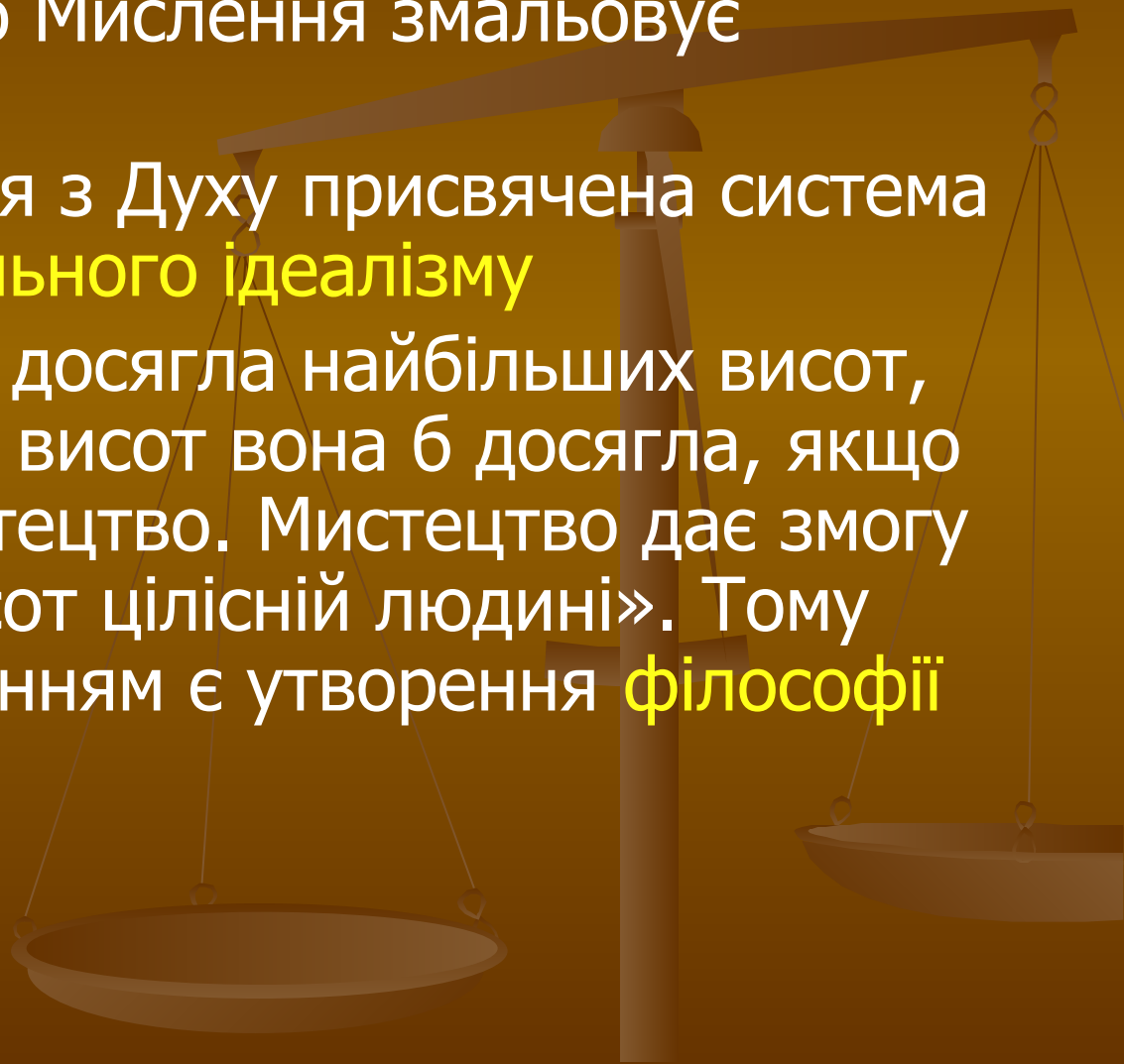

Фрідріх Вільгельм Шеллінг (1775 – 1854 рр.)

- ставив завдання з'ясувати як співвідносяться Мислення і Буття. Буття і Мислення тотожні – у цьому гарантія адекватності нашого сприйняття світу і можливості продуктивно діяти у ньому. В людині і через людину світ приходить до самоосмислення.
- «У карлика на ім'я людина прокидається дух велетня і не впізнає самого себе»

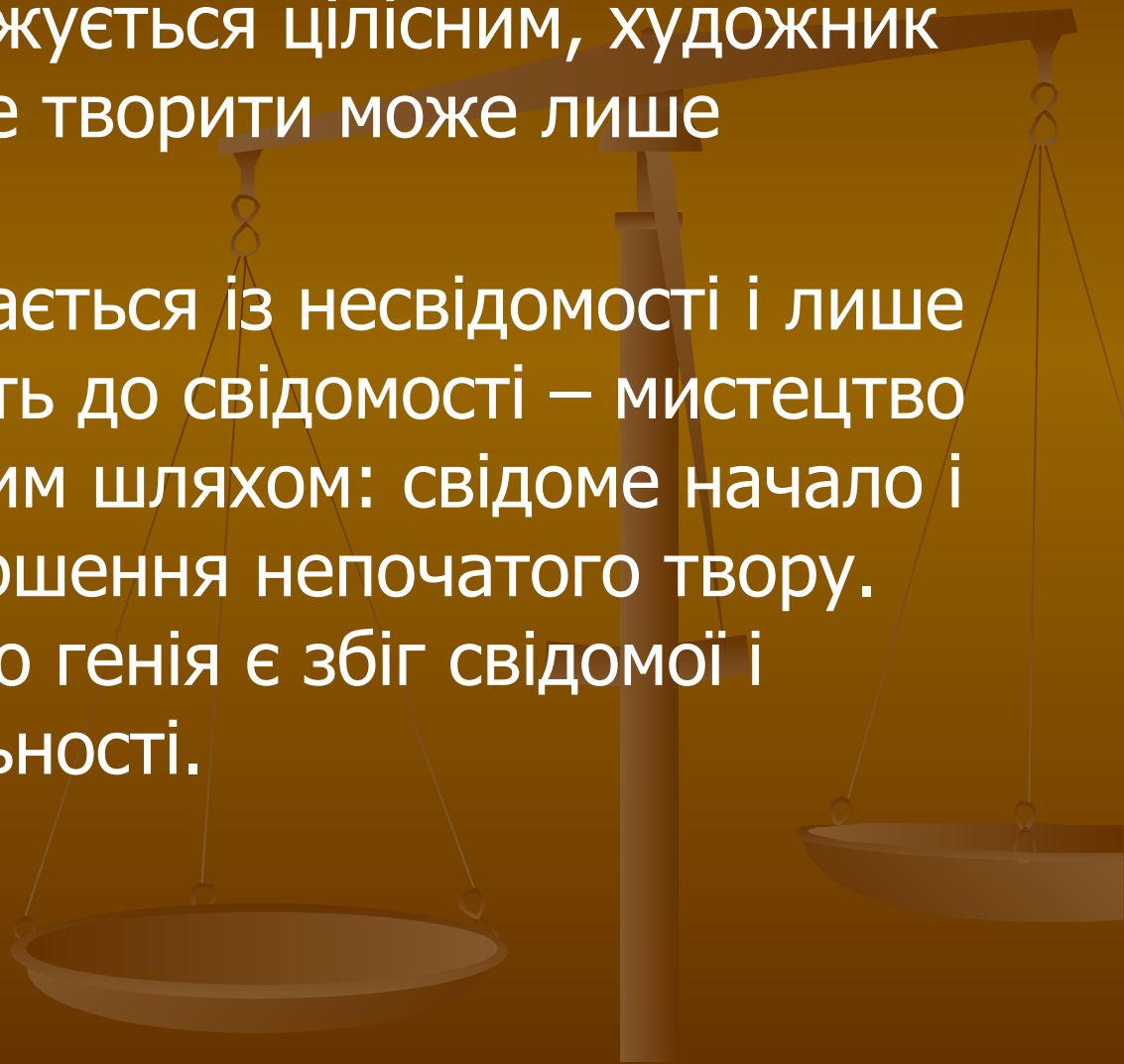
Періоди творчості Шеллінга

- Рух від Буття до Мислення змальовує **натурфілософія**
- Виведення Буття з Духу присвячена система **трансцендентального ідеалізму**
- «Хоч філософія досягла найбільших висот, але ще більших висот вона б досягла, якщо б залучила мистецтво. Мистецтво дає змогу досягти цих висот цілісній людині». Тому головним завданням є утворення **філософії мистецтва**

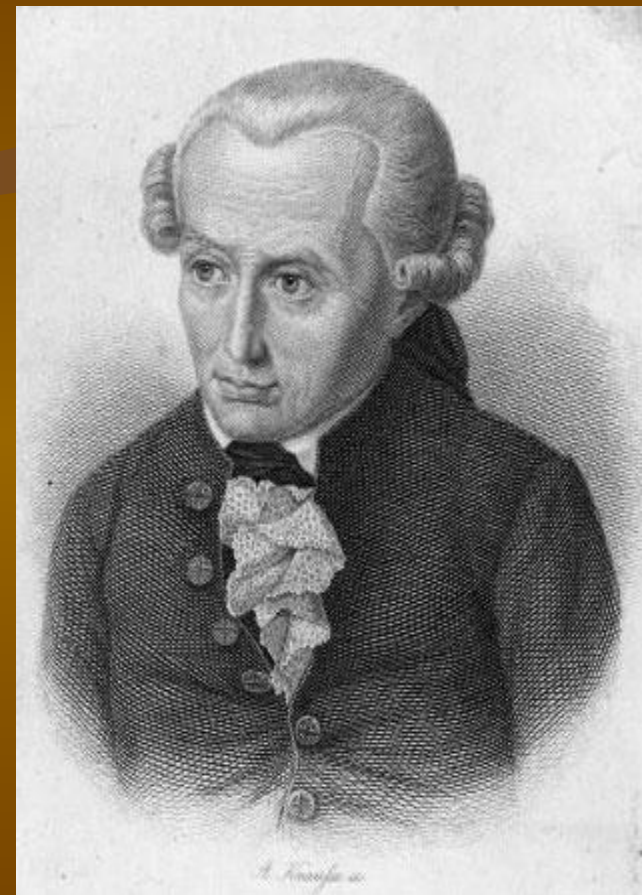
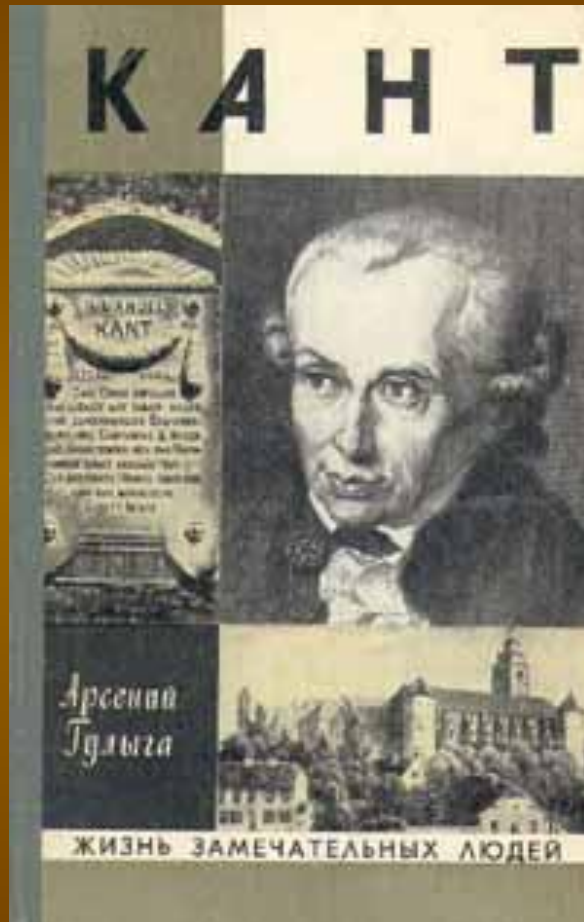

Розбіжності між мистецтвом і природою за *Шеллінгом*:

- Організм народжується цілісним, художник бачить ціле, але творити може лише частинами.
- Природа починається із несвідомості і лише в кінці приходить до свідомості – мистецтво йде протилежним шляхом: свідоме начало і несвідоме завершення непочатого твору. Головною рисою генія є збіг свідомої і несвідомої діяльності.

Іммануїл Кант

Іммануїл Кант

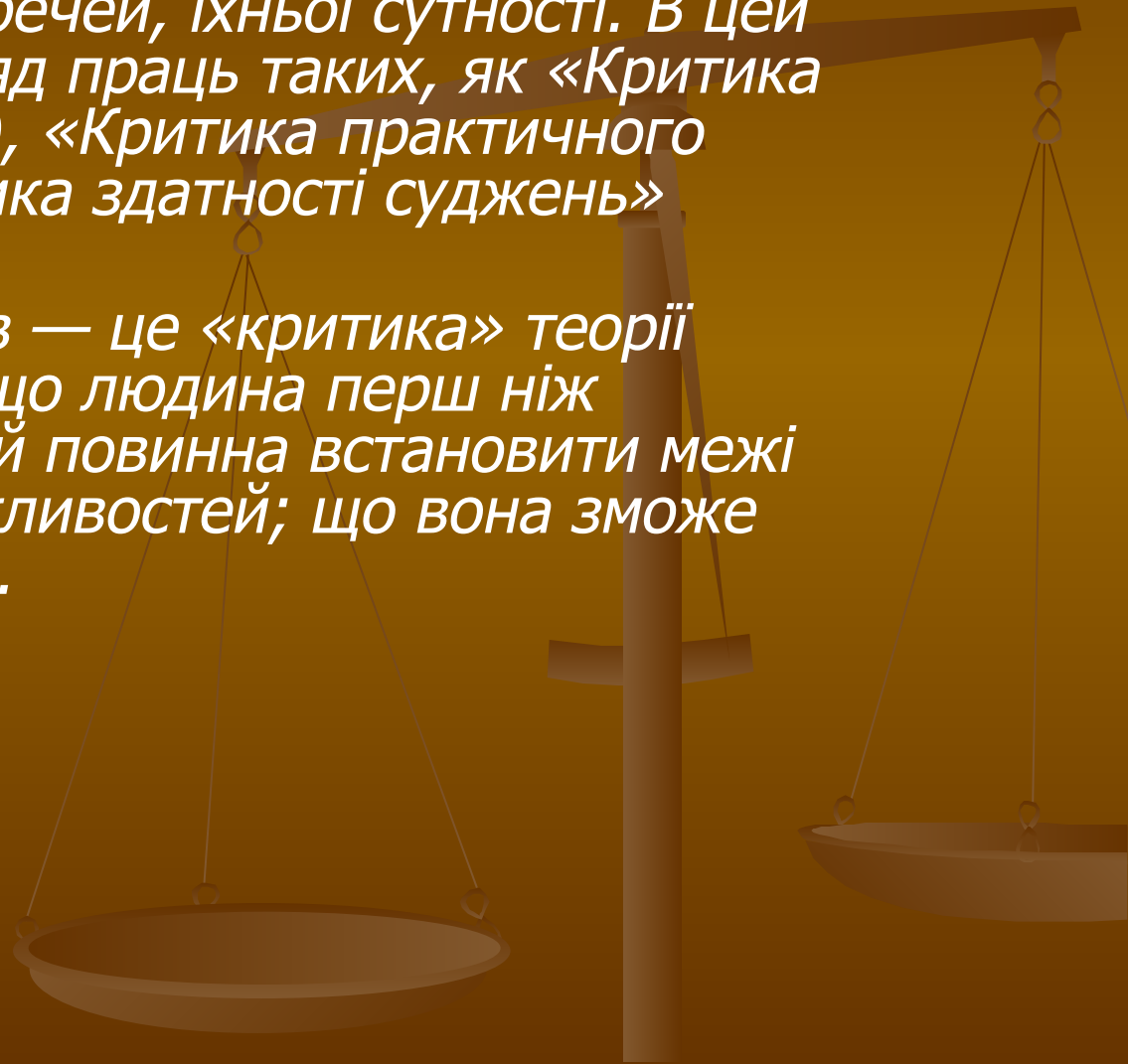
- Філософію Канта поділяють на два періоди — **докритичний** (до початку 70-х років XVIII ст.) і **критичний**, коли Кант розпочав досліджувати обмеження розуму. Результати своїх досліджень він виклав у своїх відомих працях: «Критика чистого розуму», «Критика практичного розуму», «Критика спроможності судження» і багатьох інших.
- У «**докритичний** період» Кант зробив важливе відкриття про гравітаційну взаємодію Місяця і Землі, яка впливає на швидкість їхнього обертання, про сповільнення обертання Землі внаслідок тертя, викликаного приливами і відливами. Всі ці ідеї Канта стали основою для нового погляду на світ як на рухливий, змінний, суперечливий. Це відіграло важливу роль у формуванні діалектики

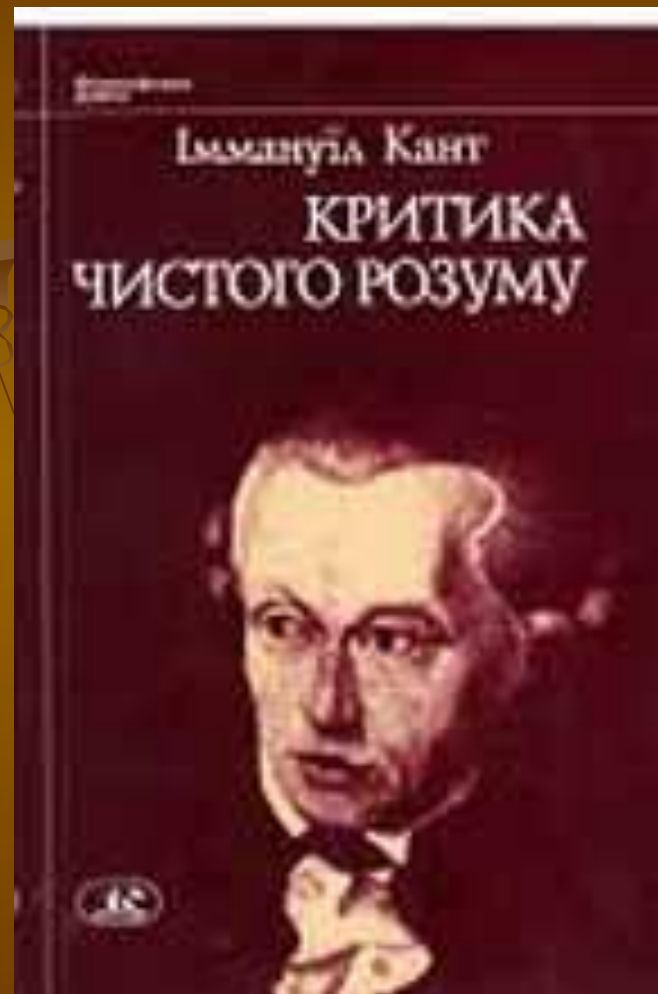
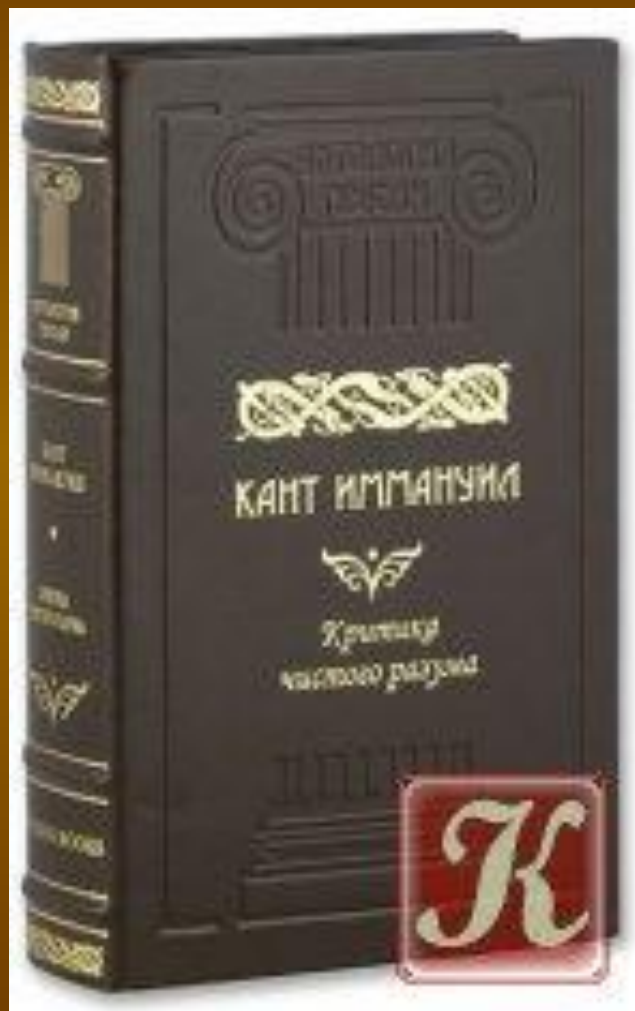

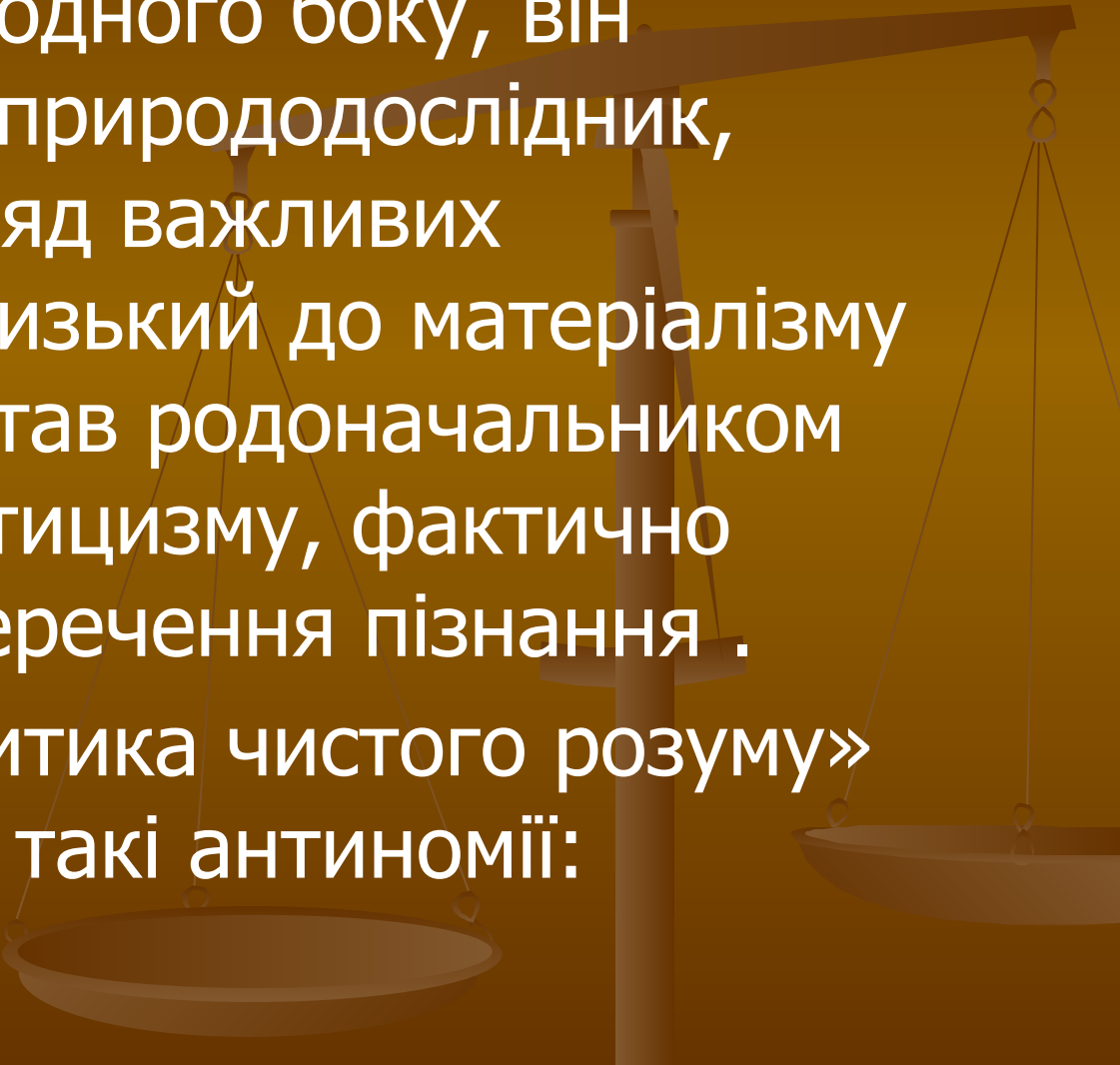
У «докритичний період» вченню Канта були притаманні елементи матеріалізму і діалектики: визнання об'єктивного, реального існування природи (концепція природної історії сонячної системи – нібулярна теорія); наукові відкриття стосовно взаємодії Місяця і Землі, уповільнення обертання Землі внаслідок приливів; дії відцентрових і доцентрових сил, притягування і відштовхування

Критичний період

- У «критичний період» творчість Канта набуває іншого ґатунку. Він фактично став на шлях заперечення пізнання речей, їхньої сутності. В цей період Кант публікує ряд праць таких, як «Критика чистого розуму» (1781), «Критика практичного розуму» (1788), «Критика здатності суджень» (1790).
- Головна ідея цих творів — це «критика» теорії пізнання, теза про те, що людина перш ніж з'ясувати сутність речей повинна встановити межі своїх пізнавальних можливостей; що вона зможе пізнати, а що не зможе.

-
- Кант — філософ суперечливий, непослідовний. З одного боку, він глибокий вчений-природодослідник, котрий здійснив ряд важливих відкриттів, був близький до матеріалізму і, з іншого боку, став родоначальником класичного агностицизму, фактично став на шлях заперечення пізнання .
 - У своїй праці «Критика чистого розуму» розглядає чотири такі антиномії:

Кантівський дуалізм

Антиномії

Теорія побудови всесвіту Канта

Перший порядок матеріальних структур — первинні елементи.

Другий — частки речовини, з яких складаються планети.

Третій — сонячна система, яка поєднує центральне світило і планети, які навколо.

Згустки речовини, які утворюються, складають матеріальні тіла, які в свою чергу складають світи різного порядку

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель

Георг Вільгельм Фрідріх Гегель

- Гегель створив систематичну теорію діалектики, центральними поняттями якої є теза, антитеза та синтез (у Гегеля ці поняття називаються по-іншому)
- Геґель був дуже незвичайною людиною. Важко підбираючи слова при розмові на повсякденні теми, він цікаво розмірковував про складні речі. Міркуючи, він міг годинами стояти на місці, не звертаючи уваги на те, що відбувається. У неувважності він міг не помітити черевиків, що залишилися в багнюці й продовжувати прогулянку босоніж.

Ключові поняття

*Єдність і боротьба
протилежностей*

Правдиве є цілим

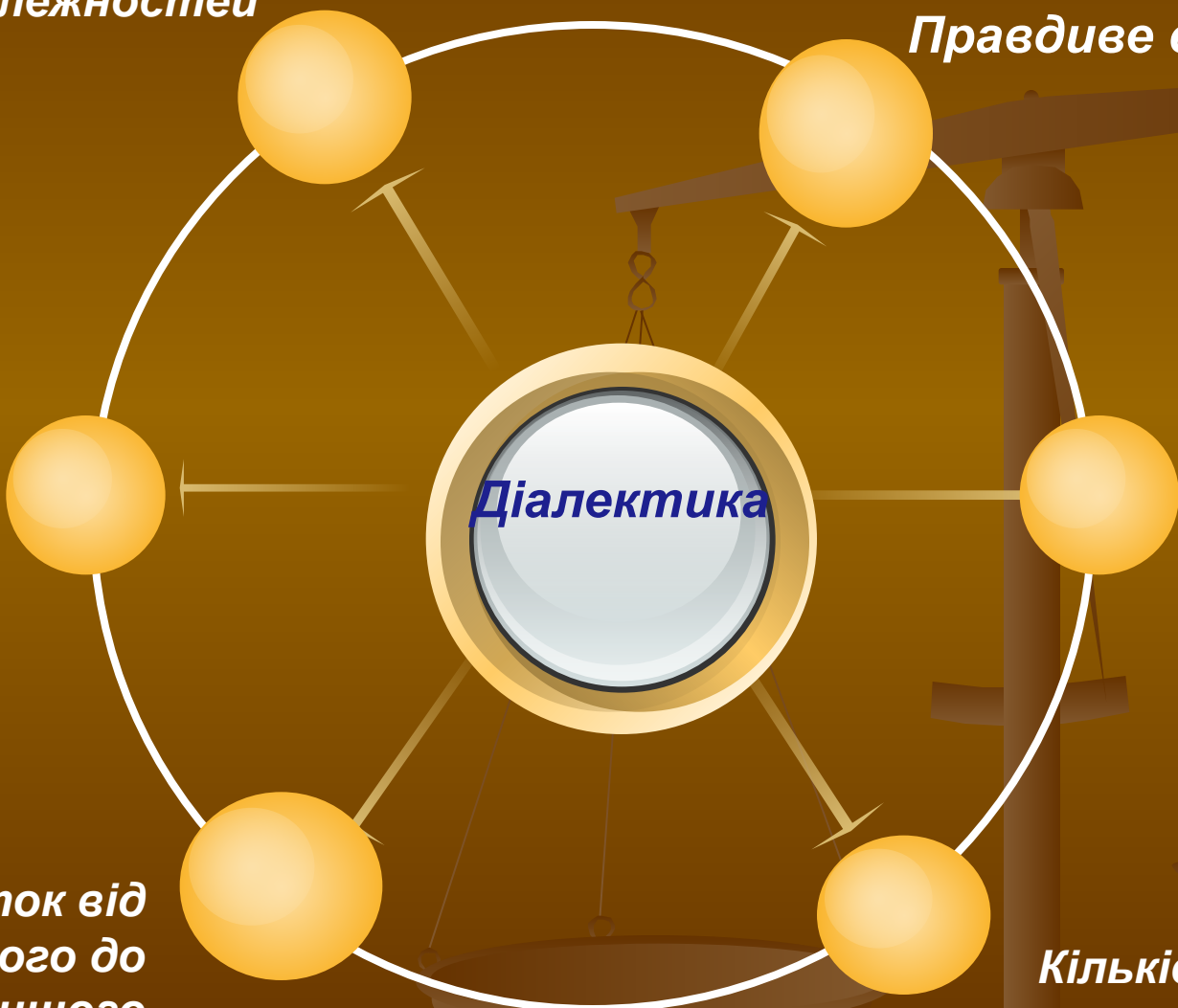
Противаги

Кількісне та якісне

*Розвиток від
нижчого до
вищого*

Заперечення

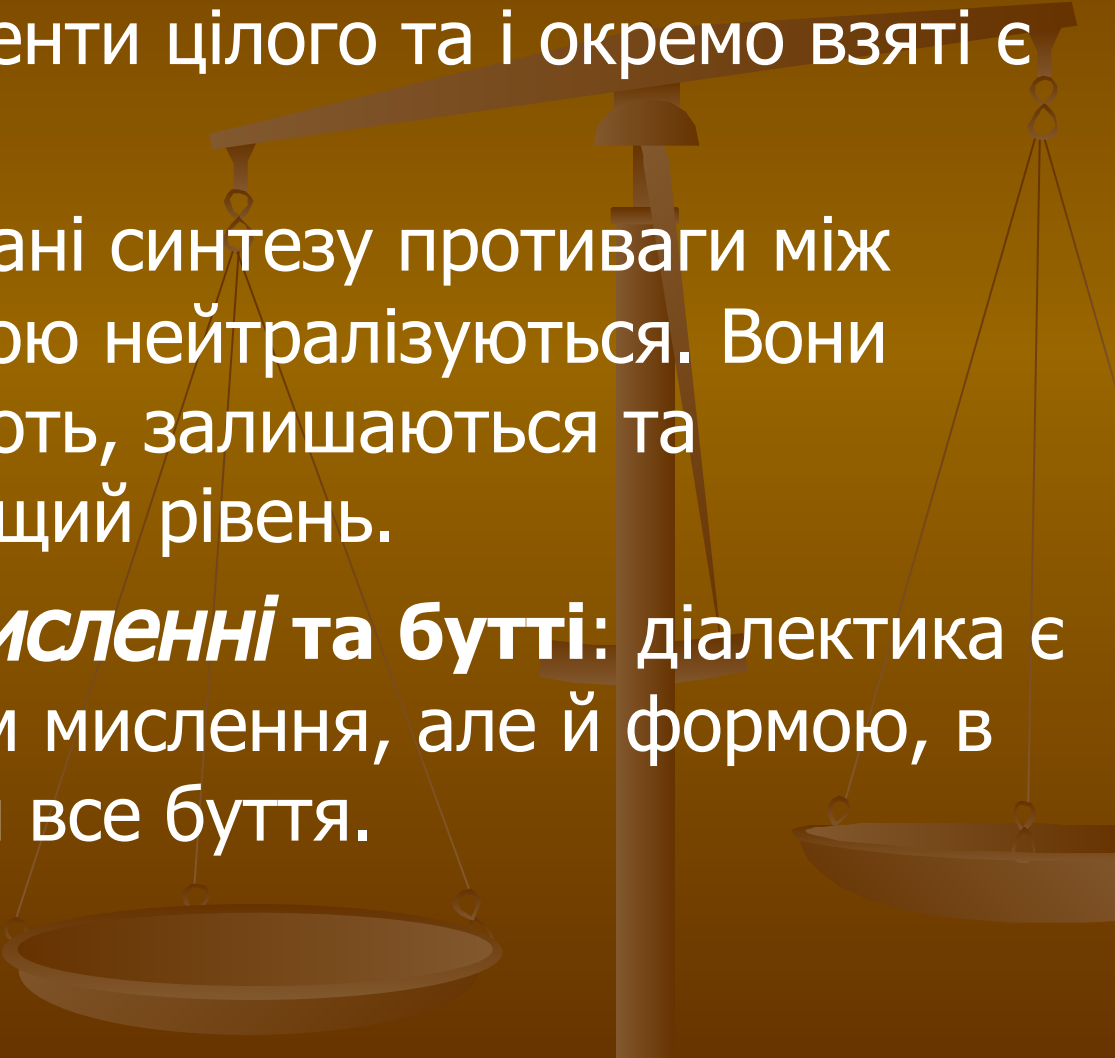
Діалектика

Головне у гегелівській філософії

- принцип розвитку
- принцип конкретного

-
- ***Правдиве є цілим:*** Тільки ціле є правдивим, а окремі речі - моменти цілого та і окремо взяті є неправдивими
 - ***Противаги:*** В стані синтезу противаги між тезою та антитезою нейтралізуються. Вони одночасно зникають, залишаються та переходять на вищий рівень.
 - ***Діалектика в мисленні та бутті:*** діалектика є не тільки методом мислення, але й формою, в якій розвивається все буття.

Твори Гегеля

Г. В. Ф. Гегель

НАУКА
ЛОГИКИ

ФІЛОСОФІЯ
ПРИРОДИ

Київ – 2006

Дух
как идея,
вернувшаяся
к себе

1. Субъективный

1. Антропология

1. Природная душа.
2. Чувствующая душа.
3. Действительная душа.

2. Феноменология

1. Сознание.
2. Самосознание.
3. Разум.

3. Психология

1. Теоретический дух.
2. Практический дух.
3. Свободный дух.

1. Право

1. Собственность.
2. Договор.
3. Право против нарушения права

2. Моральность

1. Умысел и вина.
2. Намерение и благо.
3. Добро и зло.

3. Нравственность

1. Семья.
2. Гражданское общество.
3. Государство.

1. Искусство

2. Религия

3. Философия.

2. Объективный

3. Абсолютный

ДІАЛЕКТИКА

- 1) в античній філософії поняття "діалектика" означало мистецтво суперечки, суб'єктивне вміння вести полеміку — вміння знайти суперечності в судженнях супротивника з метою спростування його аргументів;
- 2) поняттям "діалектика" розуміють стиль мислення, який характеризується гнучкістю, компромісністю;
- 3) діалектика — це логіка, логічне вчення про закони і форми відображення у мисленні розвитку і зміни об'єктивного світу, процесу пізнання істини.
- 4) діалектика — це вчення про зв'язки, що мають місце в об'єктивному світі;
- 5) діалектика — це теорія пізнання, яка враховує його складність і суперечливість, зв'язки суб'єктивного і об'єктивного в істині, єдність абсолютного і відносного тощо, використовуючи в цьому процесі основні закони, категорії і принципи діалектики, їхні гносеологічні аспекти;
- 7) діалектика — це теорія розвитку "абсолютної ідеї", "абсолютного духу" (у Гегеля);
- 8) діалектика — це теорія розвитку не лише "абсолютної ідеї", "абсолютного духу", як у Гегеля, а й розвитку матеріального світу, як у Маркса, яка враховує різнобічність речей, їх взаємодію, суперечності, рухливість, переходи тощо;
- 9) діалектика — це загальний метод, методологія наукового пізнання, творчості взагалі.

Отже, *діалектика* як певна філософська концепція має багато визначень, котрі дають уявлення про різні її сторони, зміст.

Існує певна ієрархія рівнів відображення:

Всі рівні відображення мають загальні *властивості*:

- по-перше, вони є наслідком *взаємовпливу* предметів;
- по-друге, вони є проявом сліду, що відтворює особливості *структури* предметів;
- по-третє, у вигляді впливу цього сліду предметів на їхній подальший *розвиток*.

Принципи діалектики - вихідні, об'єктивні за змістом ідеї, які відображають найзагальніші закономірності предмета теорії і водночас виконують методологічну функцію в її побудові.

До основних принципів діалектики належать:

принцип ***розвитку***

принцип ***об'єктивності***

принцип ***детермінації***

принцип ***відображення***

принцип ***взаємозв'язку***

Принцип розвитку вказує на те, що матерія не просто існує і рухається в просторі й часі, але при цьому змінюється в певному напрямку (це ж стосується й духовного життя). При найближчому розгляді цього принципу виявляється, що він перебуває в тісному зв'язку з попереднім принципом взаємозв'язку, адже зв'язки існують завдяки руху (перенесенню матерії, енергії, інформації), а рух, своєю чергою, реалізується у взаємозв'язках.

Принцип об'єктивності: об'єкт пізнання, яким би він не був, існує поза і незалежно від суб'єкта, процесу пізнання. Звідси випливає така вимога названого принципу: предмети і явища необхідно пізнавати такими, якими вони є самі по собі. У зміст знань про ці предмети і явища людина не повинна привносити щось від себе, тобто своєї суб'єктивності. Вимога наукової об'єктивності є водночас і нормою людської моралі.

Принцип детермінації полягає у формулюванні «зовнішнє через внутрішнє» (тобто зовнішні причини впливають на людину, лише заломлюючись крізь внутрішні умови);

Принцип відображення. Всезагальність відображення є властивістю матерії, що зумовлена універсальною взаємодією предметів і явищ. Відображення проявляється в якісно різних формах. Кожна з них відповідає певному ступеню організації й розвитку матерії.

Принцип взаємозв'язку вказує на те, що все у світі перебуває в постійному взаємозв'язку. Зміст цього принципу виражається категоріями відношення, зв'язку, відокремлення, взаємодії, співіснування.

Відношення бувають як єдністю взаємозв'язку, взаємообумовленості, так і відокремленості. Будучи всезагальними, зв'язки виражають як єдність, так і різноманітність світу. У них знаходить своє вираження матеріальна єдність світу. Завдяки зв'язкам можливе безмежне пізнання світу. Вирваний зі зв'язків предмет перестає бути собою.

Зв'язки завжди перебувають в єдності з рухом, взаємодією, розвитком. Самі зв'язки теж необхідно розглядати в розвитку, які проявляються і між речами, і між стадіями самої речі, мають нескінченну якісну різноманітність, специфіку.

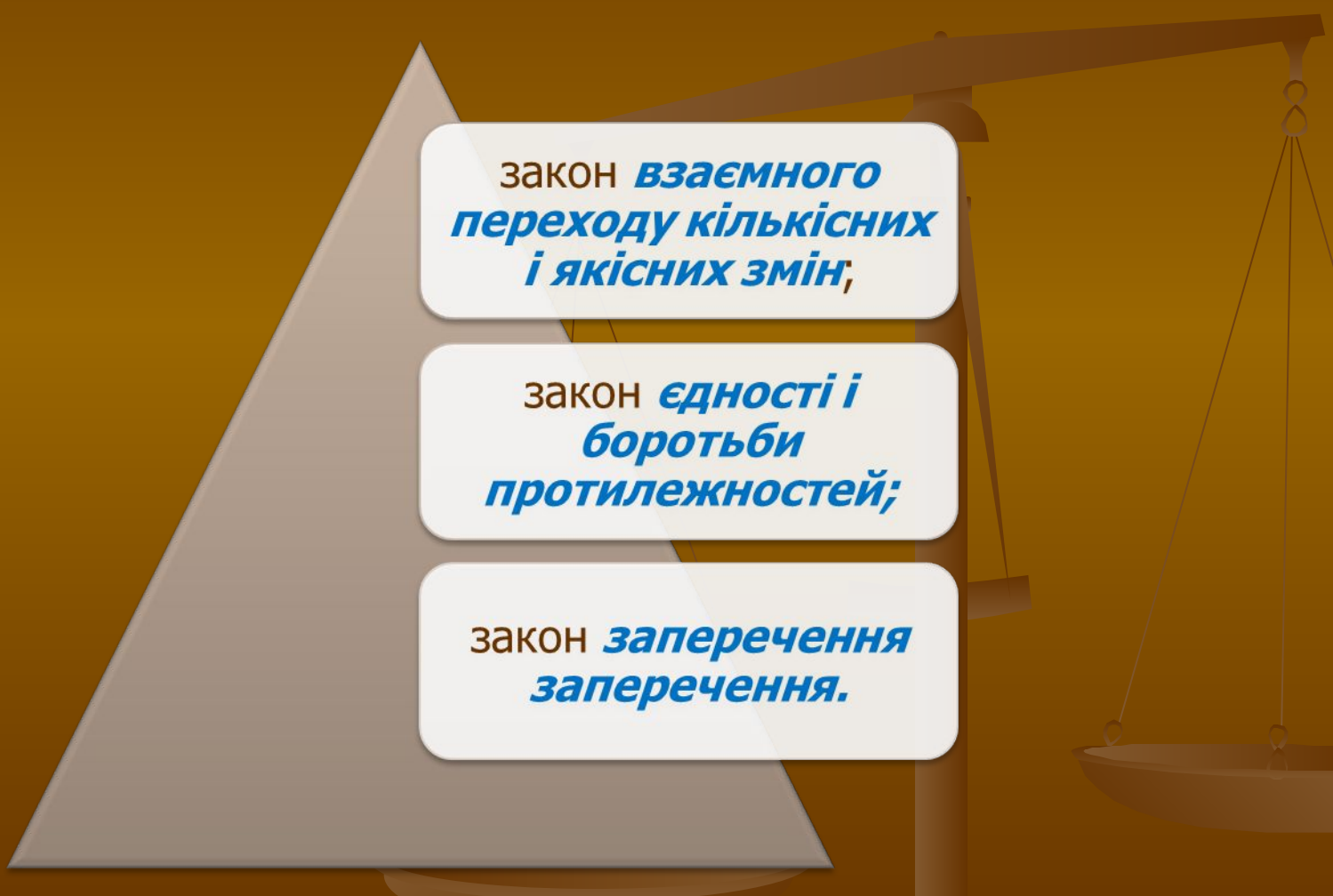
Закон — це, передусім, об'єктивність, те, що не залежить від волі і бажання людини, від її свідомості.

Закон — це суттєве відношення, зв'язок між сутностями, який є:

- 1) об'єктивним;
- 2) необхідним;
- 3) загальним;
- 4) внутрішнім;
- 5) суттєвим;
- 6) повторювальним.

До основних діалектичних законів належать:

закон *взаємного
переходу кількісних
і якісних змін;*

закон *єдності і
боротьби
протилежностей;*

закон *заперечення
заперечення.*

Вивчення закону взаємного переходу кількісних і якісних змін

необхідно починати з визначення таких понять як якість, кількість, міра. *Якість* - це внутрішня визначеність предметів і явищ. Якість взагалі є тотожна з буттям визначеність. *Кількість* - це зовнішня визначеність буття, яка вже не є тотожною з буттям. Єдність кількості і якості виражається в категорії міри. *Міра* показує межу, в якій предмети залишаються якісно визначені. Перехід від одного якісного стану до іншого відбувається завдяки певним кількісним змінам. Перехід від кількісних змін до нових якісних відбувається завдяки стрибкам. Основний зміст цього закону полягає в тому, що перехід від однієї якості предмета до іншої здійснюється не стихійно, а закономірно в межах своєї міри. Визначивши таку міру, можна передбачити характер стрибка, його тип і відповідно зреагувати на нього.

Закон єдності і боротьби протилежностей - є одним з основних законів діалектики, який визначає внутрішнє джерело руху і розвитку в природі, суспільстві та пізнанні. Причини руху і розвитку криються у внутрішніх суперечностях, притаманних процесам і явищам об'єктивної дійсності - боротьбі протилежностей. Кожний предмет, явище, процес є суперечливою єдністю протилежностей, які взаємно переходять одна в одну, перебувають у стані єдності й боротьби.

Закон заперечення заперечення - є також одним з основних законів діалектики, який відображає поступальність, спадкоємність, а також специфічну діалектичну форму розвитку предметів і явищ об'єктивної дійсності. *Теза* - така форма думки /судження/ в якій щось стверджується. *Антитеза* - заперечення тези і перетворення її на свою протилежність. *Синтез* - в свою чергу заперечує антитезу, стає вихідним моментом наступного руху і об'єднує в собі риси двох попередніх ступенів, повторюючи їх на вищому рівні. Діалектичне заперечення передбачає не тільки зв'язок, але й перехід від одного стану до іншого, що розвивається на вищій основі.

Процес розвитку *відношення протилежностей* у рамках певної суперечності мав свої етапи.

вихідний стан об'єкта;

роздвоєння єдиного розгортання протилежностей, перетворення об'єкта на свою протилежність /тобто, перше заперечення вихідного стану/;

розв'язання суперечності, перетворення цієї протилежності на свою протилежність /друге заперечення роздвоєного стану/, що являє собою нібито повернення до вихідного.

В цьому процесі кожний з етапів виступає запереченням попереднього, а весь процес - запереченням заперечення.

Діалектика — це спосіб світовідчуття, теорія і метод пізнання.

Саме як система діалектика являє собою *єдність принципів, законів і категорій.*

Слід розрізняти два види діалектики - *об'єктивну*, яка існує і діє в самих речах, і *суб'єктивну*, яка існує в людському мисленні, як відображення об'єктивної діалектики.

Діалектика виконує дві основні **функції** - *світоглядну* /все змінюється і рухається/ та *методологічну*, тобто вчить, як ми повинні підходити до пізнання світу /розглядати все з точки зору руху, зміни, стрибків - на відміну від метафізики, яка розглядає все сталим, незмінним/.

